

Pressemelding

fra EUs narkotikabyrå i Lisboa

HELSEMESSIGE OG SOSIALE TILTAK MOT NARKOTIKAPROBLEMER

EMCDDA utgir sin første europeiske veileder om tiltak mot narkotikaproblemer

(LISBOA, 24.10.2017 **SPERREFRIST kl. 11.00 mellom europeisk tid/10.00 Lisboa**) Hvordan skal vi ivareta eldre heroinbrukere? Hvordan håndtere dødsfall som skyldes bruk av høypotente fentanyler? Hvordan forebygge helseskader fra narkotika- og alkoholbruk på festivaler og klubber? Dette er noen av spørsmålene som utforskes i en ny europeisk veileder som **EUs narkotikabyrå (EMCDDA)** ⁽¹⁾ gir ut i dag. **Health and social responses to drug problems: a European guide** ("Helsemessige og sosiale tiltak mot narkotikaproblemer: en europeisk veileder") er basert på data fra 30 land og gir for første gang en oversikt over tilgjengelige tiltak og intervensjoner for å håndtere konsekvensene av bruken av illegale rusmidler. Den er laget med tanke på dem som har et folkehelseperspektiv på narkotikaproblemene, samt førstelinjetjenesten og praktikere.

Narkotikabruk utgjør i dag et sammensatt problem som er i stadig endring, og det er utviklet en rekke programmer som skal oppfylle ulike behov og målsettinger. Den nye veilederen gir praktiske råd om hvordan tiltak på narkotikaområdet kan utformes, målrettes og iverksettes på en bedre måte, og hvordan de kan understøtte utviklingen og gjennomføringen av gode intervensjoner.

EMCDDAs direktør Alexis Goosdeel sier det slik: "EMCDDA har som mål å hjelpe politikere og praktikere med å planlegge og iverksette politikk og programmer som bidrar til et tryggere og sunnere Europa. Den innovative nye veilederen tar opp noen av de viktigste helseproblemene på narkotikaområdet i dag og gir et veikart for prosessen med å utvikle, målrette og gjennomføre effektive tiltak. For å sikre fortsatt relevans må aktørene være forberedt på å tilpasse seg, tenke nytt og utvikle nye typer samarbeid. Veilederen gir dem de verktøyene de trenger for å møte narkotikaproblemene vi står overfor i dagens samfunn, men forbereder dem også på morgendagens problemer."

Veilederen ser på helsemessige og sosiale tiltak mot narkotikaproblemer fra tre perspektiver, for å håndtere:

- problemer knyttet til ulike **typer narkotika og bruksmønstre**,
- behovene til ulike **grupper** (f.eks. kvinner, unge, migranter, eldre narkotikabrukere) og
- problemer i ulike **miljøer** (f.eks. fengsler, utelivsmiljøer, festivaler, skoler, arbeidsplasser, lokalsamfunn).

Veilederen er utformet som et referansedokument og inneholder sammendrag og brukervennlig symbolbruk for å markere viktig informasjon, eksempler på beste praksis og konsekvenser av politikk og praksis. Den fungerer også som en inngangsport til et bredt spekter av elektroniske ressurser og inneholder lenker til dokumentasjon og verktøy.

Evidensbaserte tiltak vinner terreng i Europa

Ifølge veilederen ser det ut til at "evidensbaserte tiltak vinner terreng i Europa, og i dagens økonomiske klima synes det viktigere enn noen gang å sikre at knappe helseressurser brukes på riktig måte".

Den understreker viktigheten av å kjenne evidensgrunnlaget som understøtter et konkret tiltak, og hvordan det brukes. Veilederen rangerer de ulike tiltakene etter hvor godt effekten av dem er dokumentert, i form av såkalte "evidence ratings" (Spotlight, s. 23), men understreker at det som fungerer i én gruppe eller én situasjon, kan ha liten effekt i en annen kontekst. Et av de viktigste budskapene i veilederen er at bruken av evidensgrunnlag er en "pågående prosess", og at det er viktig å utvikle kunnskapsgrunnlaget gjennom samarbeid innen forskning, overvåking og utveksling av beste praksis. Veilederen inneholder lenker til EMCDDAs Portal for beste praksis, som rommer en rekke ressurser, blant annet "Xchange"-registeret over evidensbaserte tiltak og standarder som øker kvaliteten på tiltakene som iverksettes (Spotlight, s. 164)⁽²⁾.

Fordelene ved å danne nye typer samarbeid

Det vil ofte være et samspill mellom narkotikaproblemer og andre helsemessige og sosiale problemer. Veilederen understreker derfor verdien av samarbeid mellom behandlingsapparatet og andre aktører (f.eks. innen seksualhelse, psykisk helse og boligformidling) for å gjøre tjenestene mer effektive og ha større effekt (Spotlight, s. 31 og 72). Noen grupper har særlig behov for integrerte tjenester, for eksempel aldrende opioidbrukere med stor risiko for helseproblemer, eller narkotikabrukere med psykisk sykdom. Ifølge veilederen er "effektivt samarbeid mellom tjenestene nødvendig for å oppfylle behovet for helserelaterte og sosiale tjenester som mange narkotikabrukere har".

Veilederen gir eksempel på en rekke samarbeidsbaserte tilnærminger i Europa, herunder samarbeid mellom fengselsvesenet og helsetjenester på lokalt plan, som tilrettelegger for behandling i fengsel og kontinuitet i tilbudet ved løslatelse. I tillegg samarbeider utelivsbransjen, politiet, helsetjenesten, nødetatene og lokale myndigheter med behandlingsapparatet for å forebygge og redusere helseskader forbundet med rusmiddelbruk i utelivsmiljøer (kapittel 4.2)⁽³⁾. Verdien av å samarbeide med lokalsamfunn og narkotikabrukere for å bedre tjenestetilbudet drøftes også. Eksempler på dette er samarbeid om sprøyte-/brukerrom, som kan redusere skadevirkningene for lokalsamfunnet og helseskaden for brukerne selv (Spotlight, s. 156), og brukerstyrte intervensjoner innen rehabilitering og integrasjon (Spotlight, s. 167).

Å utnytte potensialet som ligger i ny teknologi

Internett, sosiale medier, nye betalingsløsninger og krypteringsprogramvare åpner for nye måter å kjøpe og selge narkotika på. Endringene påvirker narkotikamarkeder og bruksmønstre, men gir også nye muligheter til å sette inn helsemessige og sosiale tiltak. Veilederen slår fast at "for å sikre fortsatt relevans må aktørene ... utnytte potensialet som ligger i ny teknologi for å støtte opp om og forbedre tiltakene innen forebygging, behandling og skadereduksjon".

Det settes søkelys på e-helsetiltak, som ved hjelp av digitale teknologier kan gi råd om skadereduksjon, lære opp behandlingspersonell og nå ut til sårbare unge mennesker som kan ha motforestillinger mot å ha kontakt med mer formelle tiltak (Spotlight, s. 119).

Å redusere narkotikarelaterte helseskader: muligheter og utfordringer

Veilederen ser på hva som er oppnådd når det gjelder forebygging og reduksjon av narkotikarelaterte helseskader (f.eks. utbygging av tilbudet om substitusjonsbehandling), men viser også hvor det er et potensial for forbedringer. Hepatitt C-smitte står for en stor del av de narkotikarelaterte helsekostnadene i Europa ⁽⁴⁾. Veilederen fastslår: "Fremveksten av nye typer behandling har gitt nye muligheter, og det kan nå se ut til at vi har en reell mulighet til å utrydde denne sykdommen". Veilederen fremhever fordelene ved bedre samhandling mellom tjenestene som tilbyr narkotikabehandling og tjenestene som tilbyr behandling av leversykdommer, for å garantere god nok behandlingsdekning og beskytte dem som risikerer å smittes igjen i fremtiden (Spotlight, s. 62, figur 2.5). Den konkluderer som følger: "Uten effektive tiltak er det sannsynlig at kostnadene knyttet til hepatitt C-smitte vil kunne øke eksponentielt".

Det er etter hvert velkjent hva som utgjør risikofaktorer for overdosedødsfall. Det er i den senere tid gjort gode fremskritt innen livreddende tiltak, som for eksempel nalokson-nesespray, som brukes som motgift ved opioidoverdose. Økningen i overdosedødsfall i Europa viser imidlertid at disse og andre tiltak som reduserer risikoen for opioidrelaterte dødsfall, må bygges ut (figur 2.3 og 2.4).

Nye politiske perspektiver og nye narkotikaproblemer krever fleksible løsninger

Nye politiske perspektiver og endrede narkotikaproblemer byr på nye utfordringer for Europas narkotikatiltak. Flexibilitet er som nevnt viktig: "...nye problemmønstre kan oppstå raskt og potensielt skape utfordringer som dagens narkotikapolitikk og tiltaksmodeller ikke har kapasitet til å takle". Utfordringer den senere tid omfatter blant annet den hurtige fremveksten av nye psykoaktive stoffer, for eksempel høypotente opioider (bl.a. fentanyl — Spotlight, s. 52) og syntetiske cannabinoider (Spotlight, s. 81). Etter hvert som flere nye stoffer dukker opp på narkotikamarkedet, må kapasiteten innen rettsmedisin og toksikologi også styrkes som en del av førstelinjetiltakene.

Med dagens sosiodemografiske og økonomiske endringer som bakteppe, utforsker veilederen migranter og asylsøkeres sårbarhet for narkotikaproblemer og behovet for tjenester som tar hensyn til mangfold og bygger tillit (tabell 3.1; figur 3.3). I den senere tid har deler av Nord- og Sør-Amerika vedtatt endringer i lovverket for cannabis. Denne utviklingen følges også med interesse i Europa blant både politikere og befolkningen for øvrig (Spotlight, s. 40)⁽⁵⁾. Det er også økende interesse i begge regioner for å utnytte behandlingspotensialet som ligger i cannabisbaserte legemidler. Politisk utvikling på cannabisområdet kan ha ringvirkninger for forebygging, behandling og skadereduksjonstiltak knyttet til dette stoffet, og man kan dra nyttig erfaring fra innovasjoner utenfor Europa.

EUs narkotikastrategi for perioden 2013–20 har som mål å redusere etterspørselen etter og avhengigheten av narkotika og omfanget av narkotikarelaterte dødsfall og skader, i tillegg til å redusere tilførselen av narkotika. Denne veilederen støtter strategien når det gjelder å redusere etterspørselen etter narkotika og de helsemessige og sosiale konsekvensene av narkotikabruk.

Alexis Goosdeel konkluderer: "Vi mener at det beste EMCDDA kan gjøre for helsen og sikkerheten til Europas befolkning, er å gi en analyse av narkotikaproblemene vi står overfor, og foreta en kritisk gjennomgang av mulige tiltak og de praktiske verktøyene vi har tilgjengelig til støtte for politiske beslutninger og praksis. Veilederen er vårt første og hittil mest ambisiøse forsøk på å samle informasjon om tilgjengelige helsemessige og sosiale tiltak mot narkotikabruk i Europa, i en lett tilgjengelig ressurs. Ved å sette fokus på mangler i kunnskap og praksis, samt muligheter for forbedring og utvikling, legger den grunnlaget for et nytt arbeidsprogram på området i årene som kommer."

Noter

⁽¹⁾ Veilederen er tilgjengelig på engelsk på www.emcdda.europa.eu/responses-guide. Veilederen vil komme ut hvert tredje år (nettressursene vil bli oppdatert regelmessig) og skal være et supplement til den årlige narkotikarapporten og den treårige *EU Drug Markets Report*. Sammen skal disse tre rapportene gi et utfyllende bilde av situasjonen i Europa og hjelpe politikere og praktikere med å utvikle politikk og tiltak som skal bidra til et sunnere og tryggere Europa.

⁽²⁾ www.emcdda.europa.eu/best-practice_en

⁽³⁾ Initiativet Healthy Nightlife Toolbox (www.hntinfo.eu — www.emcdda.europa.eu/news/fs1/2017/emcdda-hosts-healthy-nightlife-toolbox_en) samler inn og gir informasjon om god praksis når det gjelder intervensjoner rettet mot rusmiddelbruk og -problemer blant unge i utelivsmiljøer. Eksempler på europeiske nettverk som har utviklet beste praksis for aktører på området, er Club Health-prosjektet og NEWIP-prosjektet, et utelivsprosjekt som fokuserer på myndiggjøring av lokalsamfunn. Veilederen setter søkelys på den økende interessen for hvordan tjenester som tester og sjekker narkotika kan bidra til skadereduserende tiltak i utelivsmiljøer (Spotlight, s. 139).

⁽⁴⁾ For mer informasjon, gå til www.emcdda.europa.eu/publications/insights/hepatitis-c-among-drug-users-in-europe_en og www.emcdda.europa.eu/publications/pods/hepatitis-c-treatment_en

Støtte til tiltak for å forebygge og redusere narkotikabruk og narkotikarelaterte helseskader er et av prioriteringsområdene i EMCDDAs 2025-strategi www.emcdda.europa.eu/publications/work-programmes-and-strategies/strategy-2025_en

⁽⁵⁾ For mer informasjon, se www.emcdda.europa.eu/topics/cannabis-policy_en og www.emcdda.europa.eu/topics/pods/legal-supply-of-cannabis